

บทคัดย่อ

• โครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียนสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและประถมศึกษาเป็นโครงการที่รัฐบาลให้ความสำคัญ และจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนนับพันล้านบาท อย่างไรก็ตามแนวทางการบริหารจัดการในโครงการนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังเป็นปัญหาตลอดมา ทำให้เด็กไม่ได้รับประโยชน์จากงบประมาณในส่วนนี้เท่าที่ควร โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบการจัดการโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน โดยเลือกประเภทของนมให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ซึ่งทำให้ประหยัดงบประมาณ และเด็กได้รับนมที่มีคุณค่าและปลอดภัย นอกจากนี้ยังสามารถประเมินผลการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกระบวนการวิจัยได้จัดแบ่งโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 26 แห่ง ใน 5 อำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี เป็น 4 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์หลักได้แก่ ความเพียงพอของบุคลากร ระยะทางจากแหล่งผลิตนมสดพาสเจอร์ไรส์ สภาพการคมนาคม ความพร้อมของสาธารณูปโภค ความกระตือรือร้นของผู้บริหาร เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละกลุ่มโรงเรียนได้รับผลิตภัณฑ์นมต่างประเภทกัน ได้แก่ นมกล่องยูเอชที นมสดพาสเจอร์ไรส์ นมข้นจืด และนมผง เพื่อให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาคการศึกษาที่ 2/2538 โดยต้นทุนในการใช้นมแต่ละชนิดสำหรับเด็กในปริมาณ 200 ซีซี แตกต่างกันไปดังนี้ นมกล่องยูเอชที = 4.70 บาท นมสดพาสเจอร์ไรส์ = 3.35 บาท นมข้นจืด = 3.30 บาท และนมผง = 3.17 บาท ต้นทุนเหล่านี้รวมถึง ค่านม ค่าขนส่ง ค่าแรงงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็นอื่นๆ กรณีนมสดพาสเจอร์ไรส์บรรจุในถุงพลาสติกปริมาณ 9, 12 และ 18 ลิตร แล้วบรรจุในถังพลาสติกเพื่อขนส่งปัจจัยหลักที่ใช้ในการเลือกโรงเรียนที่ใช้นมกล่องยูเอชทีคือเป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ และบุคลากร การเลือกโรงเรียนที่ใช้นมสดพาสเจอร์ไรส์ขึ้นกับระยะทางที่ห่างจากโรงงานผลิตนมไม่เกิน 2 ชั่วโมงเดินทาง และความเพียงพอของน้ำใช้ สำหรับโรงเรียนที่ใช้นมข้นจืดควรมีขนาดเล็ก มีความเพียงพอของน้ำดื่ม น้ำใช้ และมีบุคลากรเพียงพอ ส่วนโรงเรียนที่ใช้นมผงควรมีความเพียงพอของน้ำดื่ม น้ำใช้ และบุคลากร นอกจากนี้ยังได้จัดทำแผ่นพับสำหรับผลิตภัณฑ์นมแต่ละประเภท เพื่อมอบให้ผู้ปฏิบัติศึกษาในการดำเนินโครงการ โดยมีข้อมูลพื้นฐานของนมชนิดนั้น ความเพียงพอทางโภชนาการ การตรวจคุณภาพ การเก็บรักษา การเตรียมการล้างภาชนะ และการจัดการขยะ ในช่วงเวลา 3 เดือนที่ทดสอบในโรงเรียนได้ติดตามประเมินผลการดำเนินการเดือนละครั้ง ซึ่งพบว่าผู้ปฏิบัติ (ร้อยละ 90-100) เห็นว่าข้อมูลที่มีอยู่ในแผ่นพับมีความเหมาะสมและสมบูรณ์ดี และการนิเทศทุก 1 เดือนเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม คะแนนจากการประเมินแสดงว่าโรงเรียนที่ใช้นมกล่องยูเอชที (5 แห่ง) ผ่านการประเมินร้อยละ 80 โรงเรียนที่ใช้นมสดพาสเจอร์ไรส์ (6 แห่ง) ผ่านการประเมินร้อยละ 83 โรงเรียนที่ใช้นมข้นจืด (6 แห่ง)

ผ่านการประเมินร้อยละ 67 และโรงเรียนที่ใช้นมผง (9 แห่ง) ผ่านการประเมินร้อยละ 67 ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80-100) เห็นด้วยกับการใช้ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาในการจัดชนิดของนมสำหรับโรงเรียน และได้ร่วมกันสรุป ข้อดี ข้อด้อย และอุปสรรคที่ผ่านมาของการใช้นมแต่ละประเภท นอกจากนี้ยังเสนอแนะถึงการบริหารโครงการอาหารเสริม(นม) โรงเรียนในอนาคต อาทิเช่น (ก) รัฐบาลควรจัดงบประมาณในการซื้อต่อรายหัวเด็ก (ข) ให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกชนิดและ จัดซื้อนม (ค) ให้โรงเรียนบริหารเงินส่วนที่เหลือในกรณีที่ใช้ชนิดที่มีราคาถูกกว่า (ง) จัดให้มีการนิเทศและให้ความรู้เรื่องนมแก่ครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (จ) ให้รัฐบาลกำหนดราคามาตรฐานของนมแต่ละชนิดให้ชัดเจน ภาชนะบรรจุของนมกล่องยูเอชทีก่อปัญหาขยะมากที่สุดคือ 3.2 กิโลกรัม/คน/ปี ส่วนนมผงก่อปัญหาขยะต่ำที่สุดคือ 0.05 กิโลกรัม/คน/ปี การจัดระบบการกระจายนมตามที่เสนอแนะไม่ควรมีผลกระทบต่อเกษตรกร เพราะปริมาณการบริโภคนมโรงเรียนเป็นเพียงร้อยละ 12-15 ของการบริโภคนมทั้งประเทศ และการผลิตนมเพื่อบริโภคภายในประเทศเพียงพอร้อยละ 50-60 เท่านั้น ส่วนที่เหลือยังจำเป็นต้องสั่งเข้าจากต่างประเทศ